

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARININ YAPISAL EŞİTLİK MODELİ KULLANILARAK İŞ ORTAMINDAKİ PARAMETRELER ÜZERİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI: ELEKTİK-ELEKTRONİK SEKTÖRÜNDE UYGULAMA

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının yapısal eşitlik modelleme kullanılarak iş ortamındaki parametreler üzerine etkisinin araştırılmasıdır. İş sağlığı; bütün sektörlerde çalışan bireylerin ruhsal, bedensel ve sosyal iyilik hallerini devam ettirmek, çalışan bireylerin çalışma şartlarından kaynaklanabilecek tehlikelerden korunmasını sağlamak, çalışanların sağlıklarının bozulmasını önlemek şeklinde tanımlanabilir. İş sağlığının yanında iş güvenliği alanında yapılan çalışmaların temelinde ise çalışan bireyleri korumak, tehlikelerden uzak bir güvenli ortamda çalışmalarını sağlamak ve işletmelerde güvenli bir ortam oluşmasını sağlayarak tehlike arz edecek bütün durumları ortadan kaldırmaktır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları aynı zamanda, çalışanlar için elverişli çalışma ortamlarında sağlık kapasitesini en üst düzeye çıkarmayı, çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden çalışanları korumayı, çalışan ve yapılan iş arasında mümkün olabilecek en iyi uyumun sağlanmasını amaçlamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları temelde, insanların sakatlanmalarını ve yaralanmalarını önlemek, çalışanları meydana gelebilecek tehlikelerden korumak gibi devletin vatandaşlarına karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesinde yardımcı olmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile oluşturulan güvenli çalışma ortamları, sosyal adaletin oluşmasına ve çalışanların adalet beklentilerinin karşılanmasına hizmet edebilmektedir. Uygulamalar, meslek hastalıklarının ve iş kazalarının oluşmasını engellediği için büyük bir önem taşımaktadır.

Çalışmada aynı zamanda raporlama kültürünün dahil edildiği iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile bu uygulamaların; iş performansı, örgütsel bağlılık ve iş tatmini üzerinde ne gibi etkileri olduğu da açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının işletmeler açısından nasıl fayda sağladığı üzerinde durulmuştur. Yapılan bu tez çalışması ile işletmelerden örneklemeler alınarak, özellikle iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş performansı üzerindeki direk etkileri ile örgütsel bağlılık ve iş tatmini değişkenlerinin aracı olarak modele dahil edildiğinde işletmeler üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu araştırılarak, ortaya çıkan sonuçlar neticesinde de elde edilen hipotezler test edilmiştir.

Çalışmada, raporlama kültürü dahil edilmiş iş sağlığı ve güvenliği yönetim uygulamaları ölçeği, iş performansı ölçeği, örgütsel bağlılık ölçeği ve iş tatmini (içsel tatmin) ölçeği kullanılmıştır. Özellikle altı temel başlıkta toplanan iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının literatürde geçerliliklerinin sağlandığı görülmüş olsa da testler tekrar yapılarak söz konusu geçerlilik teyit edilmiştir. Ölçek geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirliği için madde analizi (madde toplam korelasyonu ve Cronbach Alpha) yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik ve

geçerlik analizleri sonucunda oluşan alt boyut ve toplam puanlarının cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden, yaş, öğrenim düzeyi, işletmedeki pozisyonu işletmedeki çalışma süresi toplam çalışma süresi haftalık çalışma saati işe ulaşım şekli çalışma ortamının fiziksel sağlığa olumsuz etkisi çalışma ortamının ruhsal sağlığa olumsuz etkisi değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Anova testinden yararlanılmıştır. Anova testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ölçeklerin alt boyut puanları arasındaki ilişkileri belirlemede kullanılan Pearson Korelasyon analizi sonuçları sayesinde Regresyon Analizi kullanılarak çalışmanın temel bulguları elde edilmiştir.

Yapılan çalışma sonunda elde edilen çarpıcı bulgulardan ilki diğer faktörlerle beraber özellikle haftalık çalışma süresinin raporlama kültürünü etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bir diğer önemli bulgu ise örgütsel bağlılık ve iş tatminin, iş performansı üzerinde belirli ölçüde etkisinin olduğu ancak örgütsel bağlılık ve iş tatmini değişkenlerinin modele katıldığında aracılık rollerinin olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle bu bulgu kişilerin yaptıkları işlere ne bağlılıklarını ne de iş tatminlerini karıştırmadıklarını elektirik-elektronik sektörü için ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: *İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Performansı, Örgütsel Bağlılık, İş Tatmini, Yapısal Eşitlik Modelleme*

INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES ON THE PARAMETERS OF WORK ENVIRONMENT USING STRUCTURAL EQUATION MODEL: APPLICATION IN ELEKTRICAL-ELECTRONICS SECTOR

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the effects of occupational health and safety practices on the parameters of work environment by using structural equation modeling. Work health; to maintain the mental, physical and social well-being of individuals working in all sectors, to protect the working individuals from the dangers that may arise from working conditions and to prevent the deterioration of the health of employees. The aim of the work carried out in the field of occupational safety as well as occupational health; is to protect working individuals, to work in a safe environment away from danger and to create a safe environment in enterprises to eliminate all situations that would be dangerous. Occupational health and safety practices at the same time; It aims to maximize the health capacity of the employees in working environments, protect the employees from the negative effects of working conditions, and ensure the best possible harmony between the employees and the work.

Occupational health and safety practices; It helps the state to fulfill its responsibilities to its citizens, such as preventing people from being injured and injured and protecting employees from the dangers that may occur. Safe working environments created by occupational health and safety practices can serve to create social justice and meet the expectations of employees. Applications are of great importance because they prevent occupational diseases and work accidents.

In this study, it is emphasized how occupational health and safety practices are beneficial for enterprises. In the study, occupational health and safety practices including the reporting culture and these applications; work performance, organizational commitment and job satisfaction. With this thesis study, it has been investigated how the concepts which are expressed by taking samples from the enterprises, have an effect on the enterprises and the hypotheses obtained as a result of the results have been tested.

In the study, occupational health and safety management practices scale in which reporting culture included, job performance scale, organizational commitment scale and job satisfaction (inner satisfaction) scale were used. Although it has been observed that the validity of the Occupational Health and Safety (OHS) practices, which are gathered under the six main headings, are validated in the literature, the tests have been re-verified. Confirmatory factor analysis was used for validity of the scale and item analysis (item total correlation and Cronbach Alpha) was used for reliability. Independent two samples t test was used to compare the subscale and total scores of the scales as a result of reliability and validity analyzes according to gender and marital status variables and Anova test was used to compare the variables of age, education level, position in the enterprise, working time in the enterprise, total working time, weekly working hours, transportation to work, negative effects of the working environment on physical health, negative effects of the working environment on mental health. When significant differences were observed in the Anova test, LSD post hoc test was used to determine which groups the difference was between. Pearson correlation was used in the relationship between the subscale scores of the scales.

As a result of the study, it was found that weekly working time together with other factors affected the reporting culture. One of the striking findings obtained at the end of the study was

that, together with other factors, especially the weekly working time affected the reporting culture. Another important finding is that Organizational Commitment and Job Satisfaction have a certain effect on Job Performance, but when Organizational Commitment and Job Satisfaction variables are included in the model, they do not have mediator effect. In particular, this finding reveals that people do not confuse their commitment or job satisfaction to the electric-electronic sector.

Key Words: *Occupational Health and Safety, Business Performance Organizational Commitment, Job Satisfaction, Structural Equation Modelling*